

Lektorens faglighet

Lasse Sonne og Anita Wiklund Norli

Målet med profesjonsutvikling for historieundervisere er å bidra til å utdanne det vi vil kalle en «ideallektor» (Sonne & Wiklund Norli, 2023, s. 10-25). Med dette mener vi en lektor med kompetanser relatert til progresjon innenfor mange områder: lektorens undervisningspraksis, lektorens kompetanse til å forske og drive med utvikling og innovasjon, lektorens bruk av IKT i undervisningen samt en lektor som forstår sin rolle som aktør i en politisk kontekst. Kort sagt en lektor med evne til å forholde seg til policy-implementering og policy-utvikling relatert til lektorprofesjonen. Dette er en omfattende ambisjon som tar utgangspunkt i modellen for utdanningsområdet, utviklet av den danske utdanningsforskeren Søren Ehlers (2012). Ehlers peker ut fire områder som han mener definerer utdanningsfeltet som en helhet. De fire områder er forskning (med innovasjon og utvikling), policy, profesjon og praksis.

Med henblikk på å utdanne fremtidens historieundervisere har mye skjedd de siste årene. Ved USN er det utviklet tre profesjonsemner som samlet representerer 45 studiepoeng i lektorutdanning i historie:

- Profesjonsemne 1: Læringsverktøy og læringsstrategier med fokus på fag 1 (historie)
- Profesjonsemne 2: Lektorens faglighet i et ungdomsperspektiv og relatert til voksnes læring
- Profesjonsemne 3: Lektorens forsknings- og innovasjonskompetanse relatert til nasjonale og transnasjonale strategier

Nasjonale dokumenter som Opplæringsloven, Forskrift om rammeplan for lektorutdanning trinn 8-13 (2013) og Nasjonale retningslinjer for lektorutdanning for trinn 8-13 (2018) var utgangspunkt og dannet grunnlaget for de tre emnene. I tillegg ble Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring brukt som styringsdokument (2011). Samtidig med utviklingen av nye profesjonsemner ble LK20 (2020) igangsatt med nye læreplaner. Som en del av dette inngikk nye planer for undervisning i samfunnsfag ved ungdomsskolene og historie på vg2 og vg3 i videregående skole. LK20 ble lagt til grunn ved utviklingen av de nye profesjonsemnene ved USN. Det ble samtidig tatt hensyn til sentrale bakgrunnsdokumenter som Verdigrunnlaget for opplæringen, samt tverrfaglige temaer, kjerneelementer og grunnleggende ferdigheter i læreplanen.

I tillegg til nasjonale dokumenter inngikk også internasjonale føringer i arbeidet med de nye profesjonsemnene. Det handlet om policies utviklet av transnasjonale organisasjoner, som målene for bærekraftig utvikling utviklet av FN. Det handler om EUs strategi for livslang læring, og det amerikanske utviklede 21st century skills, samt strategien for utvikling av myke ferdigheter til individuell utvikling, team-utvikling og organisasjonsutvikling (Sonne, 2022). Et av de seneste eksempler på internasjonale føringer for læring er gitt av OECD, som har utviklet en strategi for kompetanseutvikling i form av et såkalt kompass for utvikling av transformativ kompetanser (OECD, 2022).

En visjon i forbindelse med de nye profesjonsemner var å utvikle et studieløp som kombinerer pedagogikk og didaktikk i tverrfaglige profesjonsemner. En visjon var i tillegg å gjøre emnene mest mulig praksisorienterte. I tillegg til å sikre progresjon i undervisningsfagene 1 (historie) og 2 (norsk og engelsk), var et viktig mål å prioritere følgende områder gjennom studieløpet:

- Progresjonsområde 1. Praksis
- Progresjonsområde 2. IKT
- Progresjonsområde 3. Forskning, utvikling og innovasjon
- Progresjonsområde 4. Policy-implementering og policy-utvikling

Det har lenge vært kjent at lektorstudenter har stort behov for forberedelse til og trening i praksis. Derfor er praksis et viktig progresjonsområde i profesjonsemnene. I tillegg til de tre profesjonsemnene er det derfor utviklet fire emneplaner for praksis ved USNs lektorprogram. IKT er et stort satsningsområde innenfor utdanning generelt. For tiden pågår det dessuten en rivende utvikling innen bruk av kunstig intelligens. Ikke minst derfor var det naturlig å innføre IKT som et eget progresjonsområde. Formålet med de to siste temaområdene er å gjøre studentene til aktive deltakere i forskning, utvikling og innovasjon. Samtidig handler det om å opparbeide forståelse for policy-utvikling og policy-implementering, slik at studentene rustes til å forstå sitt fag og sin profesjon i en bredere samfunnsmessig kontekst.

Med hensyn til selve innholdet i de enkelte profesjonsemnene 1-3 henviser vi til Sonne & Wiklund Norli (2023, s. 10-25).

I profesjonsutvikling for historieundervisere 2 har vi valgt å legge tyngden på historielektorens faglighet. Med dette mener vi tematisk innhold som direkte kan relateres til fag 1 (historie) og historieundervisning i en tverrfaglig sammenheng. Temaene varierer dog i stor grad.

Eivind Thomassen skriver om det norske oljeeventyret og fremhever den store endringen som oljefunnet medførte for det norske samfunnet da en ny industri kom til. I sin artikkel argumenterer Thomassen for at oljeeventyret bør være et viktig tema i videregående skole. Temaet kan, ifølge Thomassen, knyttes til kompetansemål som at elevene skal kunne gjøre rede for velferdsutviklingen i Norge på 1990-tallet og drøfte konsekvenser for menneskers liv. Et annet kompetansemål som temaet kan knyttes til, er at elevene skal kunne vurdere hvordan mennesket har forholdt seg til naturen, forvaltet og brukt ressurser. Her står oljeeventyret sentralt i en norsk kontekst.

Lasse Sonne setter søkelys på viktigheten av å gi elevene kunnskap om EUs historie gjennom undervisning om europeisk integrasjonshistorie etter 1945. I artikkelen analyserer Sonne på hvilken måte undervisning i EUs historie kan relateres til nasjonale norske policy-dokumenter utarbeidet av Utdanningsdirektoratet. Dette med søkelys på fagfornyelsen læreplan 2020. I tillegg utvikler Sonne forslag til et undervisningsopplegg med undervisningsmetode og faglig innhold. Et sentralt argument er at det ikke er mulig å forstå Norges

nyere historie uten kunnskap om EUs historie. Blant annet derfor er det viktig å undervise om EUs og Europas historie i skolen.

I en påfølgende artikkel tar Sonne for seg begrepene kontinuitet og brudd, som er to sentrale begreper i kompetansemålene for historie i videregående skole. I artikkelen bruker Sonne det nordiske økonomiske samarbeidet som et eksempel på hvordan man kan undervise for å oppnå en bedre forståelse av begrepene kontinuitet og brudd i historiefaget. Sonne velger å sette søkelys på nordisk økonomisk samarbeid fordi forskningen om samarbeidet i høy grad er preget av diskusjonen rundt kontinuitet og brudd. Diskusjonen bringer oss inn i ulike nivåer i tematikk knyttet til det nordiske økonomiske samarbeidet fra politikk og ideologi, til økonomi og en fellesnordisk kultur.

Peter Grepperud velger å sette søkelys på en relativ ny undervisningsmetode som har sitt utspring i underholdningskonseptet escape rooms. Grepperuds formål med å ta dette grepet, er å undersøke mulighetene for å skape motivasjon og engasjement i historieundervisningen. Grepperud omformer underholdningskonseptet escape rooms til et konsept om såkalte educational escape games som kan anvendes som et historiefaglig didaktisk verktøy i videregående skole. I artikkelen undersøker Grepperud hvordan målgruppen lektorstudenter i historie opplever å spille, utvikle, og gjennomføre educational escape games i historiefaget. I tillegg undersøker han hvordan lektorstudentene opplever at educational escape games kan brukes som et historiefaglig didaktisk verktøy i videregående skole.

Lene Kristin Liabø bidrar med en artikkel om sosial læring og temabasert tverrfaglig undervisning. Hun setter søkelys på hvordan sosial læring og tverrfaglig undervisning kan fremme utviklingen av sosial kompetanse. I artikkelen framhever Liabø den sosiale læringen samt mulighetene og utfordringene som tverrfaglig undervisning gir. Liabø tar utgangspunkt i den overordnede delen av læreplanen og det den sier om sosial læring. Deretter presenterer hun teori om sosial læring og koblingen til LK20. Liabø tar utgangspunkt i Bandura og Vygotsky og presenterer også den utforskende filosofiske samtalen som en metode til å utøve sosial læring. Bakhtins flerstemmighet trekkes inn. På denne måten knytter Liabø læreplanens intensjon om sosial og faglig læring sammen med teori og undervisningsmetodikk. Liabø bygger på Bolstads litteratur om emnet. En oppgave og et undervisningsopplegg om bærekraftig utvikling benyttet på Thor Heyerdahl videregå-

ende skole blir gjengitt. Til slutt presenteres resultatene av intervjusamtaler med involverte lærere om de mulighetene og utfordringene tverrfaglig undervisning gir med tanke på sosial læring.

Eirik Brazier utforsker den kontroversielle og vanskelige historien – og hvorfor den har en plass i klasserommet – gjennom en linse formet av utfordrende aspekter bragt inn av kontroversielle og vanskelige historier. For det første ser Brazier på hva som ligger i begrepene vanskelig og kontroversiell historie. Han gransker videre hvordan de forskjellige formene for historisk narrativ kan påvirke individets og samfunnets forståelse av fortiden. Brazier diskuterer videre historiefagets rolle i formingen av moderne nasjonalstater, og hvordan narrativ som vektlegges – eller utelates – kan påvirke kollektiv identitet og samfunnsmessig sammenheng. Med relasjon til skolen, reflekterer Brazier over viktigheten av at kontroversielle og vanskelige historier får plass i historiefagets undervisning. Brazier argumenterer for at dette er viktig for at elevene skal kunne utvikle evne til kritisk tenkning og historisk empati. Lærerens rolle er viktig i den forbindelse. Til slutt peker Brazier på betydningen av å formidle en flerdimensjonal og reflektert historieundervisning som gir plass til mange lag av menneskelig erfaring i skolen.

Kombinasjonen av kvinnehistorie, bærekraftig utvikling og undervisning i historie er et relativt nytt felt. Lasse Sonne bruker historien om FN-økonomen Ester Boserup som eksempel på hvordan kjønnsstudier, kvinnehistorie og bærekraft med utdanningsvitenskap og undervisning om bærekraft kan kombineres gjennom å bruke historiefaget. Hovedformålet med artikkelen er å utdype hvordan det mest effektivt kan undervises i kvinnehistorie og bærekraft for å sikre utvikling i retning av mer likestilling mellom menn og kvinner. Det er velkjent at kvinnehistorie både ved skoler, universiteter og utenfor formelle utdanningsinstitusjoner lenge hadde lav prioritet. Kjønnsstrukturer i samfunnet har ført til at kvinnehistorie i stor grad er blitt ekskludert, både fra forskning og fra skolers og universiteters pensumslitteratur. Utenfor disse institusjonene og læringsmiljøene er ikke situasjonen bedre. Sonne fremhever den danske økonomen Ester Boserup er et eksempel på en kvinne som fremstår som et historisk monument i den globale økonomiske utviklingen og fortjener en høy posisjon i historieundervisningen. Sonne poengterer mange viktige ting vi kan lære av livet til Boserup, om innovasjon innen landbruk, likestilling og bærekraft.

Anita Wiklund Norli skriver om vurdering av læring, noe som selvsagt er aktuelt for lektorutdanningen i historie. For det første undersøker hun hva styringsdokumentene for lektorutdanningen sier om krav til studentenes opplæring i og kunnskap om vurdering og vurderingsmetodikk. Wiklund Norli trekker deretter de historiske linjene for undervisnings- og vurderingspraksis. Det handler om utviklingen fra å bruke vurdering for å fastslå hvilke kunnskaper en elev har om eller i et emne, til å oppfatte vurdering som en del av en læringsprosess. Deretter beveger Wiklund Norli seg dypere inn i hva som ligger i begrepene summativ og formativ vurdering. Wiklund Norli viser dernest hvordan begge metodene har vært og fortsatt er nyttige som redskap i undervisningsplanlegging.

I den siste artikkelen fremhever Lasse Sonne betydningen av historieundervisning for voksne. I artikkelen poengterer Sonne at undervisning for voksne i mange år har vært et viktig område i Skandinavia. Sonne argumenterer for at voksenopplæring er viktig fordi verden hele tiden er i utvikling. Dette gjelder i særlig grad med hensyn til industri og arbeidsliv, men det gjelder også i forhold til andre områder som historie. Sonne poengterer at et fag som historie ikke står stille og dermed ikke er statisk. Historiefaget er i evig forandring eller utvikling som resten av samfunnet. I artikkelen ser Sonne nærmere på dette forholdet. Et hovedargument er at verden er dynamisk, det samme er historiefaget. Sonne argumenterer derfor for at det er behov en kontinuerlig utvikling av undervisning i historie på samme måte som vi trenger kontinuerlig utvikling innenfor alle andre undervisningsområder. Vi trenger derfor en spesialisert historielektorprofesjon rettet mot voksnes læring.

Referanser

Ehlers, S. (2012). Learning outcomes. A study of policy tools provided by the EU. I *Uzdanic Journal of Language, Litterature and Education*, University of Kragujevac. God. 9. Br. 1. S. 101-112.

Forskrift om rammeplan for lektorutdanning trinn 8-13. (2013). Hentet 11. desember 2023 fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-03-18-288>.

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring. (2011). Fastsett av Kunnskapsdepartementet 15. desember 2011. Oppdatert april 2014. Hentet 11. desember 2023

fra https://www.nokut.no/siteas-sets/nkr/250414_nasjonalt_kvalifikasjonsrammeverk_for_livslang_laring_nkr.pdf.

Nasjonale retningslinjer for lektorutdanning for trinn 8-13. (2018). Hentet 11. desember 2023 fra <https://www.uhr.no/temasider/nasjonale-retningslinjer/nasjonale-retningslinjer-for-larerutdanningene/>.

OECD. (2022). OECD Learning Compass 2030. Hentet 11. desember 2023 fra <https://www.oecd.org/education/2030-project/teaching-and-learning/learning-learning-compass-2030/>.

Sonne, L. (2022). Lærende frivillige på museer og en ny profession i frivillighetsledelse med fokus på utvikling af en relevant kulturarvspædagogik. Eksempler på et nyt paradigme i et europæisk perspektiv. I Tine Fristrup (red.). Nordic Figurations of Volunteering. Fornvårdaren 41. Jamtli Publishing. S. 85-112.

Sonne, L. & Wiklund Norli, A. (2023). Ideallektoren. I Sonne, L. & Wiklund Norli, A. (red). Profesjonsutvikling for historieundervisere 1. Novus forlag. S. 10-25.